דְּאִם כֵּן כמו שסברנו לומר בתחילה, שרב נחמן סובר כרבי יהושע,
כַּשְׁיָא הִלְכְתָא אַהִלְכְתָא – תהיה סתירה בין ההלכות, דְּמצד אחד
כַּיְימָא לָן – מקובל בידינו (ב"מ קי.) דַּהִלְכְתָא כְּרַב נַחְמָן בְּדִינֵי – בדיני
ממונות, ואם כן יש לפסוק כמותו שברי ושמא לאו ברי עדיף,
וּמאידך, בְּהָא – בדין של משנתינו אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר שְׁמוּאֵל,
הֲלָכָה כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל שהאשה נאמנת, ומוציאה ממון בטענת ברי,
ואם הטעם הוא משום שברי ושמא ברי עדיף, הרי זו סתירה למה
שאנו פוסקים כרב נחמן, דלאו ברי עדיף, אֶלָּא לָאו שְׁמַע מִינָּה –
ודאי מוכח מכאן כְּדִמְסַיְּינָן – כמו שתירצנו, שטעמו של רבן
גמליאל כאן אינו משום 'ברי ושמא', אלא משום מיגו, או משום
חזקת הגוף שיש לאשה, אבל בדרך כלל ברי ושמא לאו ברי עדיף,
שְׁמַע מִינָּה – אכן זו ראיה.

משנה

משנתינו ממשיכה לברר את חיובי הכתובה במקרה שנמצאה
האשה בעולה: הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים, הֵיא
אוֹמֶרֶת מוּכַּת עֵין אֲנִי – נתקע בי עץ באותו מקום ושיבר את
הבתולים, אך לא נבעלתי לאיש, וְהוּא – הבעל אוֹמֵר, לֹא כְּךְ – איני
מאמין לדברייך, אֶלָּא שמא דְּרוּסַת [–בעולת] אִישׁ אַתְּ עוד קודם
האירוסין. רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמְרִים, נֶאֱמָנֶת שמוכת עץ
היא, ואינה מפסידה כתובתה. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, לֹא מִפִּיהָ אָנוּ חַיִּין
– אין אנו סומכים על דבריה, אֶלָּא חֲרֵי זוֹ בְּחֶזְקַת דְּרוּסַת אִישׁ, עַד
שֶׁתָּבִיא רְאָיָה לִדְבָרֶיהָ שמוכת עץ היא, כיון שהמוציא מחבירו עליו
הראיה.

* * *

גמרא

הגמרא מבארת איזה סכום תובעת האשה, ומה משיב לה הבעל.
מבררת הגמרא: טַעֲנָתַיְיהוּ בְּמַאי – מה הם טענות הבעל והאשה.
מביאה הגמרא מחלוקת בדבר: רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, טענתם בְּמָאתַיִם
וּמָנֶה – היא תובעת מאתיים, והוא טוען שאין לה אלא מנה. רַבִּי
אֶלְעָזָר אָמַר, בְּמָנֶה וְלֹא בְּלוּם – היא תובעת מנה, והוא טוען שאין
לה כלום.
מבארת הגמרא את המחלוקת: רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר בְּמָאתַיִם וּמָנֶה, כיון
שהוא מבאר שהתנא במשנתינו סָבַר לָהּ כְּרַבִּי מֵאִיר, דְּאָמַר (לעיל
יא.) לגבי מוכת עץ שבֵּין אם הֵכִּיר בָּהּ הבעל קודם שנשאה שמוכת
עץ היא, וּבֵין לֹא הֵכִּיר בָּהּ וסבר שבתולה היא, כתובתה מָאתַיִם,
ולכן היא תובעת מאתיים, ואילו הבעל טוען בנגדה שמא דרוסת
איש את ואין לך אלא מנה, וסובר רבי יוחנן שהכונס את האשה
בחזקת בתולה, ונמצאה בעולה, יש לה מנה.
וְרַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר שמחלוקתם בְּמָנֶה וְלֹא בְּלוּם, כיון שהוא מבאר
שהתנא של משנתינו סָבַר לָהּ כְּרַבָּנָן, דְּאָמְרִי (שם) לגבי מוכת עץ,
שבֵּין אם הֵכִּיר בָּהּ הבעל קודם שנשאה שמוכת עץ היא, וּבֵין אם
לֹא הֵכִּיר בָּהּ, אלא חשב שהיא בתולה, כתובתה מָנֶה, ולפיכך
לטענתה שמוכת עץ היא, יש לה מנה, והבעל טוען כנגדה שמא
היא דרוסת איש ואין לה כלום, כיון שרבי אלעזר סובר שהכונס
את האשה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה, אין לה כלום.
שואלת הגמרא: בִּשְׁלָמָא – דבר זה מובן שרַבִּי אֶלְעָזָר לֹא קָאָמַר
בביאור משנתינו כְּרַבִּי יוֹחָנָן, שטענתם במאתיים ומנה, דְּקָא מוֹקֵי
לָהּ כְּרַבָּנָן – כיון שהוא מבאר את המשנה כחכמים, שמוכת עץ
כתובתה מנה, ודוחק לו לבאר את המשנה כרבי מאיר. אֶלָּא רַבִּי
יוֹחָנָן, מַאי טַעֲמָא לֹא אָמַר כְּרַבִּי אֶלְעָזָר, שטענתם במנה ולא כלום,
וכדעת חכמים.
מתרצת הגמרא: קָסָבַר רבי יוחנן, שאם כְּנָסָהּ לאשה בְּחֶזְקַת בְּתוּלָה
וְנִמְצֵאת בְּעוּלָה יֵשׁ לָהּ כְּתוּבָּה מָנֶה, ואם משנתינו סוברת כחכמים
שהיא עצמה תובעת רק מנה, קשה, הָבָא – במשנה, הרי הוּא
קָאָמַר – טענת הבעל היא שהוא חייב לה מָנֶה, כדין הכונס בחזקת
בתולה ונמצאת בעולה, וְהֵיא עצמה קָאָמְרָה שיש לה מָנֶה, כדין
מוכת עץ, ואם כן מַאי אִיכָּא בֵּין טַעֲנָה דִּידֵיהּ לְטַעֲנָה דִּידָהּ – מה
ההפרש בין טענתו לטענתה. וכיון שלא יתכן לפרש כן, פירש רבי
יוחנן את המשנה כרבי מאיר, שלדבריה כתובתה מאתיים כדין
מוכת עץ, והבעל טוען שבעולה היא וכתובתה מנה.
ממשיכה הגמרא ושואלת: בִּשְׁלָמָא לְרַבִּי אֶלְעָזָר, שלטענת הבעל
שהיא בעולה אין לה כלום, הַיְינוּ דְּקָתָנֵי תַּרְתֵּי – משום כך נקטה
המשנה שתי דוגמאות, אחת במשנה לעיל (יב.) שהיא טוענת
משארסתני נאנסתי, ואחת במשנה כאן שהיא טוענת מוכת עץ
אני, חֲדָא – אופן אחד, והיינו הדין של משנתינו, בא לְאַפּוֹקֵי –
להוציא ולמעט מִדבריו דְּרַבִּי בַּר חָמָא, שאמר לעיל (יא:) שאם לא
ידע הבעל קודם הנישואין שמוכת עץ היא, לדברי הכל אין לה
כלום, ואילו במשנתינו מבואר שאף שהיא מודה שהיתה מוכת עץ
היא תובעת כתובה [של מנה או מאתים]. וַחֲדָא – והמשנה לעיל,
שהאשה טוענת משארסתני נאנסתי, באה לְאַפּוֹקֵי מִדְּרַב חִיָּיא בַּר
אָבִין אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, שאמר לעיל (יא:) שאם כנסה בחזקת בתולה
ונמצאת בעולה יש לה מנה, וכדי למעט מדבריו נקטה שם המשנה
שהבעל אומר שנבעלה קודם האירוסין 'והיה מקחי מקח טעות',
והיינו שאין לה כלום, לפי שכנסה בחזקת בתולה ונמצאה בעולה
אין לה אפילו מנה. אֶלָּא לְרַבִּי יוֹחָנָן האומר שאם כנסה בחזקת
בתולה ונמצאת בעולה יש לה מנה, ומפרש את המשנה לעיל
שהבעל אומר שזהו 'מקח טעות', שאינו מתכוין להפסידה
כתובתה לגמרי, אלא לטעון שכתובתה מנה בלבד, אם כן תַּרְתֵּי
לָמָּה לִי – מדוע יש צורך בשתי המשניות, והרי די במשנה אחת
כדי להשמיע שלמוכת עץ יש כתובה, וכן להשמיע בה את
מחלוקת רבן גמליאל ורבי יהושע באופן שהאשה טוענת ברי
והבעל טוען שמא.
מתרצת הגמרא: יש צורך בשתי המשניות, חֲדָא – משנה אחת באה
לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחוֹ דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל שהאשה נאמנת, וַחֲדָא – ומשנה אחת
לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחוֹ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, שאינה נאמנת. ומבארת הגמרא:
כַּמַּיְיתָא – המשנה הראשונה, שהיא טוענת משארסתני נאנסתי,
באה לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחוֹ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, דְּאַף עַל גַּב דְּאִיכָּא לְמֵימַר מִיגּוֹ –
שאף שיש לאשה מיגו שהיתה יכולה לטעון מוכת עץ אני תחתיך,
וזו טענה טובה יותר כיון שאינה נפסלת לכהונה בכך, ובמקום זאת
טענה שהיא אנוסה ופסולה לכהונה, ולכאורה זו ראיה שטענתה
אמת, מכל מקום לֹא מְהֵימְנָא, משום שאין זה מיגו גמור, שהרי גם
אם תטען שהיא מוכת עץ סובר רבי יהושע שאינה נאמנת.
וּבָתַרְייתָא – והמשנה השניה, שהיא טוענת מוכת עץ אני, באה
לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחוֹ דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל, דְּאַף עַל גַּב דְּלֵיכָּא לְמֵימַר מִיגּוֹ – שאף
שאין לאשה מיגו, שהרי אין לה טענה טובה יותר מטענת מוכת
עץ אני, מכל מקום סובר רבן גמליאל דְּמְהֵימְנָא – שנאמנת, משום
שמעמידים אותה בחזקת כשרות שלא זינתה, אלא מוכת עץ היא.

משנה

משנה זו מביאה מחלוקת נוספת של רבן גמליאל ורבי יהושע,
בנאמנות האשה לגבי כשרותה לכהונה: אשה פנויה שֶׁרָאוּהָ עדים
מְדַבֶּרֶת עִם אדם אֶחָד, ואינם יודעים אם הוא כשר, או שהוא פסול
וכיון שנבעלה לו נפסלה לכהונה, וְאָמְרוּ לָהּ – שאלוה, מָה טִיבוֹ
שֶׁל אִישׁ זֶה, האם כשר הוא או פסול. ואמרה, אִישׁ פְּלוֹנִי, וְכֹהֵן הוּא
– מיוחס הוא, ולא פסלני מלהנשא לכהונה, רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אוֹמְרִים, נֶאֱמֶנֶת, כיון שמעמידים אותה על חזקת כשרותה,
ואינה נפסלת מספק. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ חולק ואוֹמֵר, לֹא מִפִּיהָ אָנוּ חַיִּין –
אין לסמוך על דבריה, אֶלָּא חֲרֵי זוֹ בְּחֶזְקַת בְּעוּלָה לְנָתִין וּלְמַמְזֵר,
הפוסלים בביאתן, עַד שֶׁתָּבִיא רְאָיָה לִדְבָרֶיהָ, שהיה זה אדם כשר.
דין נוסף: וכן פנויה שהָיְתָה מְעוּבֶּרֶת, ואין ידוע ממי נתעברה, וְאָמְרוּ
לָהּ, מָה טִיבוֹ שֶׁל עוּבָּר זֶה – מאיזה אדם הוא, כלומר למי נבעלת.
ואמרה, מֵאִישׁ פְּלוֹנִי הוא, וְכֹהֵן הוּא – מיוחס הוא. רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אוֹמְרִים, נֶאֱמֶנֶת, וכשרה לכהונה, כיון שיש לה חזקת
כשרות. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, לֹא מִפִּיהָ אָנוּ חַיִּין, אֶלָּא חֲרֵי זוֹ בְּחֶזְקַת
מְעוּבֶּרֶת לְנָתִין וּלְמַמְזֵר הפוסלים לכהונה, עַד שֶׁתָּבִיא רְאָיָה לִדְבָרֶיהָ.

המשך בעמוד צ

גמרא

שנינו במשנה: 'ראוה מדברת עם אחד' וכו'. מבררת הגמרא: **מַאי** – מה פירוש לשון **'מְדַבֶּרֶת'** האמור כאן, שהרי ודאי אין לחושדה בזנות מחמת שדיברה עם אדם זר. מביאה הגמרא מחלוקת: **וְעֵירִי אָמַר**, 'מדברת' היינו **נִסְתָּרָה** – נתייחדה, **רַב אַסִּי אָמַר**, מדברת היינו **נִבְעֲלָה**, שידוע שנבעלה, אבל אם התייחדה נאמנת לומר שנבעלה לכשר, במיגו שהיתה אומרת שלא נבעלה כלל.

מקשה הגמרא: **בְּשִׁלְמָא לְוְעֵירִי, הֵיינוּ דְּקָתָנֵי מְדַבֶּרֶת** – מובן שנקטה המשנה לשון 'מדברת', שאפשר לפרשה כלשון יחוד, **אֶלָּא לְרַב אַסִּי, מַאי** – מה המשמעות של לשון **מְדַבֶּרֶת**, וכיצד היא מתפרשת על בעילה. מתרצת הגמרא: **לִישָׁנָא מְעַלְּיָא** – לשון מעולה ונקיה נקטה המשנה, ומצינו כעין זה בפסוק, **כִּדְכְתִיב** (משלי ל כ) 'כֵּן דֶּרֶךְ אִשָּׁה מְנָאָפֶת אָכְלָה וּמָחָתָה פִּיהָ וְאָמְרָה לֹא פָעָלְתִּי אָוֶן', הרי שנקט הפסוק את הבעילה בלשון 'אכילה', וכן משנתינו נקטה לשון דיבור.

שואלת הגמרא: **בְּשִׁלְמָא** ש'מדברת' הכוונה ליחוד, **הֵיינוּ דְּקָתָנֵי תַּרְתֵּי** – מובן מדוע נקטה המשנה שני אופנים במחלוקת זו, ברישא **מְדַבֶּרֶת** ובסיפא **מְעוּבֶּרֶת**, כיון שברישא התחדש שרבי יהושע פוסלה אפילו ביחוד בלבד, ורבן גמליאל מכשירה אפילו באופן שידוע שנבעלה. **אֶלָּא לְרַב אַסִּי** שגם מדברת היינו שנבעלה, **אם כן תַּרְתֵּי לְמָה לִי** – מדוע יש צורך להשמיענו את מחלוקתם בשני אופנים שונים, שהרי בשניהם יודעים אנו בבירור שנבעלה.

משיבה הגמרא: הוצרכה המשנה להביא את שני האופנים, **חֲדָא** – האופן הראשון, שראוה שנבעלה, **לְהַכְשִׁיר בָּהּ** – להשמיענו שרבן גמליאל מכשיר את האשה עצמה לכהונה, **וַחֲדָא** – האופן השני, שראוה מעוברת, **לְהַכְשִׁיר בִּבְתָּהּ** – לחדש שאף את בתה שמביאה זו מכשיר רבן גמליאל, הגם שלבת אין חזקת כשרות שנבעלה לאותו אדם, ולכן אסרה התעורר קודם לידתה.

שואלת הגמרא: **הָנִיחָא** – תירוץ זה מובן **לְמַאן דְּאָמַר** (להלן ע"ב) שְׁלִדְבְרֵי **הַמַּכְשִׁיר בָּהּ, מַכְשִׁיר בִּבְתָּהּ** – לרבן גמליאל, שהאשה עצמה כשרה לכהונה, אף בתה מביאה זו כשרה לכהונה. **אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר** שאף לְדִבְרֵי **הַמַּכְשִׁיר בָּהּ, פּוֹסֵל בִּבְתָּהּ**, כיון שלבת אין חזקת כשרות, **מַאי אִיבָּא לְמֵימַר** – כיצד ניתן לבאר מדוע לרב אסי הוצרכה המשנה להביא את מחלוקתם בשני אופנים.

מתרצת הגמרא: **רַב אַסִּי** עצמו **סָבַר כְּמַאן דְּאָמַר** (להלן ע"ב) לְדִבְרֵי **הַמַּכְשִׁיר בָּהּ מַכְשִׁיר בִּבְתָּהּ**, ולדבריו מובן שהוצרכה המשנה להביא את מחלוקתם בשני האופנים כדי להשמיענו זאת, שאף את הבת הכשיר רבן גמליאל.

* * *

הגמרא מבררת האם ניתן ללמוד ממשנתינו דין בהלכות יחוד. מבררת הגמרא: **אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבַּיֵי, לְוְעֵירִי, דְּאָמַר מַאי 'מְדַבֶּרֶת', נִסְתָּרָה**, ועל זה **אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּלֹא מְהֵימְנָא** – שאינה נאמנת לומר לכשר נבעלתי, אף שרק נסתרה ולא ראינו שנבעלה, שכיון שנסתרה הרי זה בחזקת שנבעלה, **וְהָאָמַר רַב, מַלְקִין עַל הַיִּחוּד** – אשת איש שהתייחדה עם אדם זר לוקה מכת מרדות מדרבנן, **וְאֵין אוֹסְרִין עַל הַיִּחוּד** – אין אוסרין את האשה על בעלה מחמת יחוד זה, שאין זה ודאי שנבעלה לאותו אדם, **לֵימָא** – האם נאמר שדין זה הוא **דְּלֹא כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ**, שהרי רבי יהושע פוסל את האשה לכהונה מחמת היחוד.

משיבה הגמרא: **אֲפִילּוּ תֵּימָא** שרב סובר כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, ובאמת אין היחוד מוכיח שנבעלה ולכן מותרת לבעלה, ומכל מקום אסרה רבי יהושע לכהונה משום שְׁמַעֲלָה עָשׂוּ בְּיוֹחֲסִין – לענין יחוס כהונה החמירו לאסור אף ביחוד בלבד.

הגמרא מקשה מברייתא על רב אסי שפירש שמדברת היינו שנבעלה, אבל אם רק התייחדה אף רבי יהושע מתיר לכהונה: **מֵיתִיבִי**, שנינו בברייתא, אשה פנויה שְׁרָאוּהָ שֶׁנִּבְנְסָה **עִם אֶחָד לְסֵתֶר** – למקום סתר,

אוֹ לְחוּרְבָּה, שהוא מקום שמצוי בו זנות, **וְאָמְרוּ לָהּ**, **מַה טִּיבוֹ שֶׁל אִישׁ זֶה**, האם כשר או פסול הוא, ואומרה, **כֹּהֵן הוּא וּבֶן אָחִי אַבָּא הוּא**, **רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמְרִים**, **נֶאֱמָנֶת**, וכשירה לכהונה, שמעמידים אותה בחזקת כשרות. **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר**, **לֹא אָנוּ חַיִּין**, **אֶלָּא חֲבֵרַי זוֹ בְּחֶזְקַת בְּעוּלָה לְנָתִין וּלְמַמְזֵר**, ופסולה לכהונה, **עַד שֶׁתָּבִיא רְאָיָה לִדְבָרֶיהָ** שכשר היה.

מקשה הגמרא: **בְּשֶׁלָּמָא לְזֶעֵירִי**, שנחלקו גם ביחוד, **חֵיינוּ דְּקָתָנֵי תָּרְתֵּי** – מובן מדוע נקטה הברייתא שני אופנים, **לְמֵיתָר אוֹ לְחוּרְבָּה**, ׳לשתר׳ היינו יחוד, ו׳לחורבה׳ היינו שידוע שנבעלה. **אֶלָּא לְרַב אַסִּי דְּאָמַר** שנחלקו רק **בִּנְבָעָלָה**, אבל אם נסתרה אף רבי יהושע מכשירה, אם כן **תַּרְתֵּי לָמָּה לִי** – מדוע נקטה הברייתא שני אופנים, הרי בשניהם מדובר שידוע שנבעלה. מתרצת הגמרא: לדברי רב אסי **חָדָא קָתָנֵי** – הכל ענין אחד, שנכנסה **לְמֵיתָר דְּחוּרְבָּה** – למקום מסתור שבחורבה.

דוחה הגמרא: **וְהָא לְמֵיתָר אוֹ לְחוּרְבָּה קָתָנֵי**, ולשון ׳או׳ משמעותה שיש כאן שני אופנים שונים. מתרצת הגמרא באופן אחר: הוצרכה הברייתא לנקוט שני אופנים, **חָדָא לְחוּרְבָּה דְּמָתָא** – ׳לסתר׳ היינו **לְחוּרְבָּה דְּדַרְדָּא** – ׳לחורבה׳ היינו חורבה שבמדבר, כלומר בשדות שמחוץ לעיר. **וּצְרִיכִי** – והוצרכה הברייתא להשמיענו שני אופנים אלו, **דְּאִי אַשְׁמְעִינַן חוּרְבָּה דְּמָתָא** – שאם היתה הברייתא מביאה שנחלקו בחורבה שבעיר, היינו אומרים שדווקא **בְּהָא קָמְכַּשַּׁר רַבָּן גַּמְלִיאֵל**, **מִשּׁוּם דְּרוֹב בָּשָׂרִים** שבעלה **אֲצָלָהּ** – כיון שמסתבר שנבעלה לאחד מבני העיר, והיינו מעמידים את הברייתא בעיר שרובה כשרים, ולכן נאמנת לומר שנבעלה לכשר, **אֲבָל** אם נכנסה **לְחוּרְבָּה דְּדַרְדָּא**, דבזה **רוֹב פְּסוּלִין אֲצָלָהּ**, שהרי הספק הוא אם נבעלה לאחד מכל בני העולם, שרובו גויים הפוסלים אותה, **אֵימָא** – הייתי אומר **שְׁמוֹדָה לֵיהּ** רבן גמליאל **לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ** שאינה נאמנת לומר שנבעלה לכשר, וחידשה הברייתא שאף בזה מכשיר רבן גמליאל.

וְאִי אַשְׁמְעִינַן רק **בְּהָהִיא** – בחורבה שמחוץ לעיר, הייתי אומר שדווקא **בְּהָהִיא קָאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ** שאינה נאמנת, כיון שרוב פסולים אצלה, **אֲבָל בְּהָא** – בחורבה שבעיר, שרוב כשרים אצלה, **אֵימָא מוֹדֶה לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל** שנאמנת, **צְרִיכָא** – לכך הוצרכה הברייתא להשמיע את שני האופנים.

הגמרא ממשיכה להקשות על רב אסי האומר שבנסתרה מודה רבי יהושע שנאמנת: **מֵיתִיבִי**, שנינו בתוספתא (פ״א ה״ט), היתה מעוברת, ואמרה שלכשר נבעלה, רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים, נאמנת, **וְוֹ׳ עֵדוּת שֶׁהָאִשָּׁה כְּשֵׁרָה לָהּ**, לומר על עצמה שנבעלה לכשר, **וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר**, **אֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת**. **אָמַר לָהֶם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ**, **אִי** – וכי **אֵין אַתֶּם מוֹדִים**, **בְּשִׁבְוִיָּה שֶׁנִּשְׁבֵּית** לבין הגויים **וְיֵשׁ לָהּ עֵדִים שֶׁנִּשְׁבֵּית**, **וְהִיא אוֹמֶרֶת טְהוֹרָה אֲנִי** – לא נבעלתי, **שֶׁאֵינָהּ נֶאֱמֶנֶת** ופסולה לכהונה, ואף כאן אין להאמינה. **אָמְרוּ לוֹ**, **אֲבָל** – אמת הדבר ששבויה אסורה. אמר להם רבי יהושע, **וּמָה הֶפְרֵשׁ יֵשׁ בֵּין זוֹ לָזוֹ** – מדוע שבויה אסורה וזו מותרת. אמרו לו, **לָזוֹ** – לשבויה **יֵשׁ עֵדִים** שנבעלה, שכיון שהגויים פרוצים בעריות כולנו עדים שנבעלה, **וְאילו לָזוֹ** שנתיחדה **אֵין לָהּ עֵדִים** שנבעלה, ונאמנת לומר שנבעלה לכשר, במיגו שהיתה יכולה לומר לא נבעלתי כלל. **אָמַר לָהֶם** רבי יהושע, **אַף לָזוֹ יֵשׁ עֵדִים**, כלומר, הרי אתם חולקים עלי גם באופן שידוע בבירור שנבעלה, **שֶׁהֲרֵי** מעוברת היא **וְכָרִיסָהּ בֵּין שִׁנַּיִם**, ואף על פי כן אתם סוברים שהיא נאמנת. **אָמְרוּ לוֹ**, **רוֹב עוֹכְרֵי כּוֹכָבִים פְּרוּצִים בָּעֲרָיוֹת הֵם**, ולהלן תבואר כוונתם. **אָמַר לָהֶן**, **אֵין אַפּוֹטְרוֹפּוֹס לָעֲרָיוֹת**, ואף ביחוד עם ישראל יש לתלות שנבעלה.

ממשיכה הברייתא בדין נוסף: **בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים** – במה נחלקו רבן גמליאל ורבי יהושע, **בְּעֵדוּת אִשָּׁה בְּגוּפָהּ** – כשמעידה על עצמה שנבעלה לכשר, ולא נפסלה לכהונה, **אֲבָל עֵדוּת אִשָּׁה בְּבָתָּהּ** – שמעידה שבתה בשירה כיון שנולדה מביאת אדם כשר, **לְדִבְרֵי הַכֹּל הָוֶלֶד שְׁתּוּקִי**, ולהלן יבואר מהו ׳שתוקי׳.

תחילה מבארת הגמרא את הברייתא, ואחר כך תקשה ממנה.

מבררת הגמרא: **מַאי קָאָמַר לְהוּ**, **וּמַאי קָמַהְדְּרִי לֵיהּ** – מה אמר להם רבי יהושע שעל זה אמרו לו ׳רוב עובדי כוכבים פרוצים בעריות׳, והרי לא יתכן שעל מה שאמר להם רבי יהושע שעל מעוברת יש עדים, השיבו לו שרוב הגויים פרוצים, שהרי פשוט שהראיה שהמעוברת נבעלה גדולה יותר מהסברא שרוב הגויים פרוצים, ואם מחמת שרוב גויים פרוצים אסרו את השבויה, כל שכן שיש לאסור את המעוברת.

מבארת הגמרא: **הָכִי קָאָמְרִי לֵיהּ** – כך אמרו לו רבן גמליאל ורבי אליעזר לרבי יהושע, **הֲשַׁבָּתָנוּ תשובה** ניצחת **עַל הַמְּעוּבֶּרֶת**, שיש לדמותה לשבויה, שכמו ששבויה נאסרת כך גם מעוברת שודאי נבעלה, נאסרת, אך **מָה תְּשִׁיבֵנוּ עַל הַמְדֻבֶּרֶת**, שרק התייחדה, ואין ראיה שנבעלה, ומדוע לא תהיה נאמנת שנבעלה לכשר במיגו שלא נבעלה כלל. **אָמַר לָהֶם** רבי יהושע, **מְדֻבֶּרֶת חַיֵּינוּ שְׁבוּיָה**, שהרי גם בשבויה אין עדות על הבעילה עצמה, אלא שאנו מניחים שנבעלה, והוא הדין בהתייחדה יש להניח שנבעלה. **אָמְרוּ לוֹ**, **שַׁאנִי** – שונה הדין לגבי **שְׁבוּיָה**, כיון **דְּרוֹב עוֹכְרֵי כּוֹכָבִים פְּרוּצִים בָּעֲרָיוֹת הֵם**, וכיון שנשבתה ברור שנבעלה, אך ביחוד לבד אין ראיה לאוסרה. **אָמַר לָהֶם**, **הָא נַמִּי** – אף כאן, **כֵּיוָן דְּאִיסְתָּתֵר** – שנתייחדה, **אֵין אַפּוֹטְרוֹפּוֹס לָעֲרָיוֹת** – אין אתם יכולים להיות לה לאפוטרופוס ולומר שלא נבעלה, וממילא אין לה מיגו שהיתה יכולה לומר לא נבעלתי.

עתה מבארת הגמרא את הקושיא מהברייתא על רב אסי: **קָתָנֵי מֵיהַת תָּרְתֵּי** – מכל מקום מבואר בברייתא שרבן גמליאל ורבי יהושע נחלקו בשני דברים, **בִּמְדֻבֶּרֶת וּמְעוּבֶּרֶת**, שהרי אמרו לרבי יהושע ׳השבתנו על המעוברת מה תשיבנו על המדברת׳, ולרב אסי ש׳מדברת׳ היינו שראוה שנבעלה, אם כן מה שהשיב להם על המעוברת היא תשובה על המדברת, שבשניהם ידוע לנו שנבעלה, ומכך שהברייתא מחלקת ביניהם מוכח ש׳מדברת׳ היינו שרק התייחדה, ואף בזה חולק רבי יהושע ואומר שאינה נאמנת, **וְתִיוּבְתָּא דְּרַב אַסִּי** – הרי זו קושיא על דברי רב אסי שביחוד אף רבי יהושע מודה שהיא נאמנת. מסיקה הגמרא: **תִּיוּבְתָּא** – אכן פירכא היא, ונדחו דבריו.

* * *

הגמרא חוזרת לבאר את שיטת רבי יהושע. שואלת הגמרא: איך דימה רבי יהושע מדברת ומעוברת לשבויה, והרי אף לדבריו שאין אפוטרופוס לעריות, **תֵּיפּוֹק לֵיהּ** – הלא יש טעם אחר לחלק ביניהם, **דְּהָתָם**, בשבויה, **רוֹב פְּסוּלִין אֲצָלָהּ** – רוב האנשים המצויים אצלה הם גויים, הפוסלים אותה, **וְאילו הָכָא**, במדברת ומעוברת, **רוֹב כְּשֵׁרִין אֲצָלָהּ**, ובזה יש יותר סברא להאמינה שנבעלה לכשר. אומרת הגמרא: דבר זה שאמרנו עתה, **מְסַיַּיע לֵיהּ לְדִברי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי**, **דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי**, **לְדִבְרֵי** רבן גמליאל **הַמַּכְשִׁיר בָּהּ** – את האשה עצמה לכהונה, כשטוענת לכשר נבעלתי, **מַכְשִׁיר** לכהונה אף **בְּבִתָּהּ** הנולדת מביאה זו. **וּלְדִבְרֵי** רבי יהושע **הַפּוֹסֵל בָּהּ**, **פּוֹסֵל** אף **בְּבִתָּהּ**. **וְרַבִּי אֶלְעָזָר** חולק **וְאוֹמֵר**, אף **לְדִבְרֵי** רבן גמליאל **הַמַּכְשִׁיר בָּהּ**, **פּוֹסֵל בְּבִתָּהּ**.

מבררת הגמרא: **אָמַר רַבָּה**, **מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר**, שאף המכשיר בה פוסל את בתה לכהונה, משום **דִּכְשַׁלְמָא אִיהִי** – האשה עצמה **אִית לָהּ** – יש לה **חֲזָקָה דְּכַשְׁרוּת**, שעד שנבעלה היתה מותרת לכהונה, ומספק אנו מעמידים אותה בחזקתה שנשארה כשרה, אבל **בְּתָהּ**, **לֵית לָהּ** – אין לה **חֲזָקָה דְּכַשְׁרוּת**, שהרי מיד כשנולדה

המשך בעמוד פז

הרי היא בספק אם היא מביאת פסול או כשר, ומספק היא פסולה.
אִיתְּיבֵיהּ – הקשה **רַבִּי אֶלְעָזָר לְרַבִּי יוֹחָנָן**, שנינו בברייתא לעיל, **בַּמֶּה** **דְּבָרִים אֲמוּרִים** שנחלקו רבן גמליאל ורבי יהושע, דווקא **בְּעֵדוּת** **אִשָּׁה בְּגוּפָהּ** – כלפי עצמה, **אֲבָל עֵדוּת אִשָּׁה בְּבִתָּהּ** – כלפי בתה, **דִּבְרֵי הַכֹּל הָוֶלֶד 'שְׁתוּקִי'**, והוא כינוי למי שידוע מי אמו ואין ידוע מי אביו, **וּמַאי לָאו** – האם אין הכונה שהולד **שְׁתוּקִי וּפָסוּל**, כדין כל שתוקי הפסול מדרבנן (קידושין סט.), ומוכח כדברי רבי אלעזר, שאף רבן גמליאל מודה שהבת פסולה. דוחה הגמרא: **לֹא**, כונת הברייתא שהולד **שְׁתוּקִי וְכָשֵׁר**, כלומר, כשר הוא לענין יוחסין, שאם בת היא, מותרת להנשא לכהן, וכן אם הוא בן, בתו מותרת לכהונה, ולהלן יבואר לענין מה דינו כ'שתוקי'.
תמהה הגמרא: **וְמִי אִיכָּא** – וכי מצינו **שְׁתוּקִי כָּשֵׁר**, שאין לו דין כהן אך לא נפסל להנשא לכהונה. משיבה הגמרא: **אִין** – אכן, מצאנו שתוקי כשר, **וּכְדִשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל**, אם היו **עֲשָׂרָה כֹּהֲנִים עוֹמְדִים, וּפֵירֵשׁ אֶחָד מֵהֶם וּבָעַל** אשה פנויה, ואין יודעים מי הוא שפרש ובעל, **הָוֶלֶד** מביאה זו **שְׁתוּקִי**, אף שודאי כשר הוא ליוחסין, שהרי נולד מאחד הכהנים הכשרים.
מבררת הגמרא: **מַאי שְׁתוּקִי** – לגבי מה דינו כשתוקי, **אִילֵימָא** – אם נאמר **שֶׁמְּשְׁתִּיקִין אוֹתוֹ מִנִּכְסֵי אָבִיו** – שאינו יורש את אביו מחמת הספק, **פְּשִׁיטָא, וּמִי יֵדְעִינַן אֲבוּהּ מַנּוּ** – וכי יודעים אנו מי הוא אביו, שנאמר שיירשנו. מבארת הגמרא: **אֶלָּא שֶׁמַּשְׁתִּיקִין אוֹתוֹ מִדִּין כְּהוּנָּה**, שלא יעבוד בבית המקדש ולא יאכל תרומה, ואף שודאי נולד מכהן, **דִּכְתִיב** (במדבר כה יג) **'וְהָיְתָה לּוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֻנַּת עוֹלָם'**, ומהלשון 'לזרעו אחריו' דורשים שרק **מִי שֶׁזַּרְעוֹ מְיוּחָם אַחֲרָיו** – שידוע מי הוא אביו, יש לו ברית כהונת עולם, **יָצָא זֶה שֶׁאֵין זַרְעוֹ מְיוּחָם אַחֲרָיו** – שאין ידוע מי אביו, שאין לו דין כהונה, ולגבי זה נקרא שתוקי, אבל ודאי שכשר הוא ליוחסין ואף להנשא לכהונה. וכך גם יפרש רבי יוחנן את הברייתא, שמה שאמרו שלדברי הכל הולד שתוקי היינו לענין שאין לו עצמו דין כהן, כיון שאין האשה נאמנת לומר שאביו היה כהן, אך לא נפסל מלהנשא לכהונה כיון שהיא נאמנת לומר שהיה זה אדם כשר לכהונה.

* * *

הגמרא מביאה נדון השייך למחלוקת רבן גמליאל ורבי יהושע: **הַהוּא** – מעשה **בְּאָרוּם וְאֵרוּסְתּוֹ** [–שהיתה האשה מקודשת אך לא נשואה], **דְּאָתוּ לְקַמֵּיהּ דְּרַב יוֹסֵף** – שבאו לפני רב יוסף, **וְהִיתָה** האשה מעוברת, **הִיא אָמְרָה** שאותו עובר **מִינֵּיהּ** – מביאת הארוס לאחר האירוסין, וממילא הולד כשר ואינה נאסרת על ארוסה. **וְהוּא אָמַר,**